

Lp Ülle Madise, õiguskantsler
Kohtu 8
15193 Tallinn

/ kuupäev digitaallkirja kinnituslehel /

Pöördumine

1. Pöördumise sisu ja eesmärk

Käesolevaga palume õiguskantsleril hinnata **riigihangete registri (RHR)** praktikat (tehnilist lahendust) seoses RHS § 83 lõike 7prim alusel tehtavate rikkumiskannete avaliku kuvamise jätkamisega ka pärast kolmeaastase tähtaja möödumist, mil saab pakkujat riigihangete registrist seoses varasemate hankelepingute rikkumisega kõrvaldada (RHS § 95 lg 4 p 8 ja lg 5). Soovime õiguskantsleri seisukohta küsimuses: **kes on vastutav aegunud andmete kustutamise eest ning kas praegune olukord, kus registris kuvatakse aegunud rikkumisi, on kooskõlas põhiseaduse ja hea halduse tavaga?**

2. Juriidiline põhjendus

- **RHS § 95 lg 4 p 8** lubab hankijal hankemenetlusest kõrvaldada pakkuja, kes on oluliselt või pidevalt rikkunud eelnevalt sõlmitud hankelepingu tingimusi.
- Hõlbustamaks hankijatel RHS § 95 lg 4 p-s 8 sätestatud kõrvaldamise aluse kontrollimist ja rakendamist (st võimaldamaks hankijatel teada saada teiste hankijate hankelepingutes toimunud rikkumistest), näeb **RHS § 83 lg 7prim** ette, et hankija esitab RHR-ile teabe ettevõtjapoolsete hankelepingu rikkumiste kohta, mis hankija hinnangul vastavad RHS § 95 lg 4 p-s 8 sätestatud kõrvaldamise alusele, 30 päeva jooksul õiguskaitsevahendi rakendamisest arvates. Niisiis, kui hankija hindab, et tema hankelepingus toimus sellise raskusastmega rikkumine, mis võiks tulevikus kaasa tuua rikkumisse sattunud ettevõtja kõrvaldamise hankemenetlusest RHS § 95 lg 4 p 8 alusel, teeb hankija RHR-i rikkumiskande.
- **RHS § 95 lg 5** sätestab ajalise piirangu: RHS § 95 lg 4 p-s 8 sätestatud kõrvaldamise alust, nagu mitmeid teisigi, kohaldatakse üksnes hankemenetlustes, mis on alanud **kolme aasta jooksul** vastava teo toimepanemisest või aluse esinemisest arvates. Teisisõnu, varasemate hankelepingute rikkumised ja seega ka RHR-i rikkumiskanded aeguvad kolme aasta möödudes.
- **Probleem:** Praktikast jäävad rikkumiskanded RHR-i nähtavaks ka pärast kolme aasta möödumist. Õiguskantsleri kantselei võib RHR-is hankelepingute otsingut kasutades veenduda, et seal kuvatakse ka rikkumiskandeid, mis jäävad oluliselt kaugemasse aega kui kolm aastat (otsingufilter: rikkumised? jah). Kuigi hankijad ei tohiks neid kandeid teoreetiliselt enam arvesse võtta, tekitab nende avalik kuvamine järgmisi probleeme riske:
 1. **Eksitav teave:** Hankijad võivad subjektiivselt hinnata pakkuja usaldusväärsust negatiivselt, tuginedes aegunud infole, millel ei tohiks enam õiguslikku tähendust olla. Mõnikord tähendab see, et mõni vaieldav asjaolu mõnes muus küsimuses loetakse pakkuja kahjuks. Mõnikord ei ole hankija lihtsalt teadlik RHS § 95 lg 5 ajapiirangust ja teeb eksliku otsuse pakkuja kõrvaldamise kohta, mille mõju eemaldamiseks on

kahjustatud pakkuja sunnitud pöörduma riigihangete vaidlustuskomisjoni. Viimane nõuab kõrge riigilõivu tasumist (1280 või 2560 eurot) ja enamasti ka advokaadi kaasamist, kusjuures kõiki õigusabikulusid ei pruugita hankijalt välja mõista isegi vaidlustuse rahuldamise korral.

2. **Maine kahjustamine:** Ettevõtjat kuvatakse tinglikult "mustas nimekirjas", ehkki sel puudub seaduslik alus. See tekitab stigma ja halbu konnotatsioone, kui aastate tagused lepingurikkumised võivad olla muutunud täiesti irrelevantseks.

3. Avaldaja seisukoht ja taotlus

Leiame, et RHR-i pidaja Rahandusministeerium peaks tagama süsteemi, kus aegunud rikkumiskanded eemaldatakse automaatselt või mingite menetlustoimingute tulemusena kohe, kui RHS § 95 lg 5 sätestatud tähtaeg lõpeb. Registri andmed peavad vastama kehtivale õigusele ning kajastama üksnes neid asjaolusid, millel on õiguslik tähendus käimasolevate hangete kontekstis.

Eeltoodust tulenevalt palume õiguskantsleril:

1. Uurida riigihangete registri pidamise praktikat seoses nn rikkumiskannetega.
2. Kujundada seisukoht, kas aegunud rikkumiste kuvamine RHR-is on kooskõlas põhiseadusliku hea halduse põhimõttega või mõne muu põhiseadusest võrsuva põhiõigusega, mis on mõeldud kaitsma ettevõtjaid.
3. Teha vajadusel ettepanek Rahandusministeeriumile registri tehniliseks täiendamiseks või juhiste andmiseks, et tagada andmete kustutamine pärast kolme aasta möödumist.

/ allkirjastatud digitaalselt /

Veiko Pärilin
Schöttli Keskkonnatehnika Aktsiaseltsi hankejuht

E-post: Veiko.Parlin@schottli.ee